

1. בית הבחירה למאירי מסכת ביצה דף כא עמוד ב

ואין לנו בה צורך אוכל נפש הואיל ואין מזונותם עלינו שהרי סתם גוים האמור בתלמוד פירושו בבעלי האמונות הקדומות בעבודת האלילים

2. רא"ש מסכת ביצה פרק ב סימן יד

ואם נשלח שליח נכרי לישראל ביום טוב מותר להאכילו ביום טוב וכן נוהגין באשכנז שיש להן עבדים ושפחות נכרים. דלא אסר ריב"ל אלא לזמן את הנכרי שהוא חפץ ביקרו ומרבה לו מנות וחייש שמא יבשל קדירה לבדה שלא היה מבשל בה אם לא בשביל הנכרי דאי לא הרבה בשביל הנכרי אלא בקדירה שהוא מבשל בה ליכא חשש איסור זה והא ליכא למיחש בעבדים ושפחות שבבית ישראל:

3. רי"ף מסכת ביצה דף י עמוד ב-יא עמוד א

עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה חייבת בחלה ונאפת ביום טוב וכו' וקיי"ל סתם מתני' ומחלוקת דברייתא הלכה כסתם מתני' והלכתא כרבי יוסי הגלילי דסתם לן תנא כוותיה דתנן

4. המאור הקטן מסכת ביצה דף י עמוד ב

והא דפסק הרי"ף ז"ל כרבי יוסי הגלילי דאמר לכם ולא לכלבים לא נראו לי דבריו מדא"ל אביי לרב יוסף לרבי יוסי הגלילי הני סופלי לחיותא היכי שדינן להו ביומא טבא ואיצטריך לשנויי ליה בשנויי דחיקי ודלא כהלכתא דהא דקא משני ליה רטיבתא חזיין להיסק גדול דלא כהלכתא הוא כדאמרי בחזירא והלכתא יבישא שרי רטיבא אסור ובהדיא תנינן מחתכין את הנבלה לפני הכלבים אפילו בשבת וכ"ש ביום טוב וצדין חיה ועוף מן הביברין ביום טוב ונותנין לפנייהם מזונות... והיאך איפשר לדחות כל אלו משום משנה יחידאה דעיסת הכלבים ששנית כרבי יוסי הגלילי אגב גררא דעירוב ושתוף וברכה וזימון וחלה ומצה בפסח. ועוד יש לומר דמודה ר"ע בעיסת הכלבים כיון דאפשר להו לכלבים לעיסה בלא אפייה לא טרחין להו במלאכה יתירא אלא בזמן שהרועים אוכלין ממנה ומכל זה נראה לנו שהלכה כר"ע דאמר אפילו נפש בהמה במשמע ותו לא מדי.

5. רא"ש מסכת ביצה פרק ב סימן טו

ולא ידענא מה הביא מכל אלו המשניות ראה לרבי עקיבא אטו מי איכא מאן דפליג בטלטול מזונות ליתנם לפני בהמה אפילו בשבת. והרב אלפסי ז"ל פסק כרבי יוסי הגלילי שאסר לבשל ולאפות ביום טוב לצורך בהמה..

6. הרי"ן על הרי"ף מסכת ביצה דף י עמוד ב

פי' בקדרה אחרת דאי באותה קדרה ודאי שרי שהקדרה יפה בשיש בה בשר מרובה ואף על גב דאפי' בקדרה אחרת לא מיתסר מדאורייתא דהא קיי"ל כרבה דאית ליה הואיל ואי מיקלעי ליה אורחים חזי ליה אפי' הכי כיון שהוא עשוי להרבות בשבילו חיישי ואחרים [רשב"א] פירושו דלשמא ירבה בשבילו דברים האסורים חיישינן דאיכא איסורא דאורייתא ואם תאמר הני עבדי דילן היכי מבשלינן להו ביומא טבא ולא חיישינן שמא ירבה בשבילן ז"ל דכיון דגזירה דשמא ירבה ליתא אלא או מחמת דברים אסורים או מחמת קדרה אחרת בעבדי דילן לא שייך הכי כלל דבמזומנין בלבד שאדם עשוי להתכבד בהן הוא דאיכא למיחש להכי ומיהו משמע דלהרבות בפת בשבילן אסור אלא בדאית ליה מידי אחרנא דאיפשר לפרנסיהו ביה וכדאמרינן בעיסת הכלבים [דף כא א] ואף על פי שראיתי מי שהתיר מפני שמזונותם עלינו ומטעם זה התירו אף בנכרי ההולך עם ישראל מפני שמזונותיו עליו לא נתחוויר לי אלא לדברי מי שפוסק כרבי עקיבא דאמר דאפי' נפש בהמה במשמע מפני שמזונותיה עלינו וכמו שאכתוב בסמוך בסייעתא דשמיא אבל לדעת הרב אלפסי שפוסק כר' יוסי הגלילי אינו נראה כלל:

7. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן תקיב אות (א)

(א) וכן כתב במרדכי בפרק ב' דביצה (ע"ג) (סי' תרעט) דשפחות שלנו הואיל ואפשר לפייסניהו במידי אחרני שרי אפילו מרבה בשביליהו ונראה לי דוקא באותו תנור ובאותה קדירה עכ"ל. ונראה דהאי דקאמר ונראה לי דוקא באותה קדירה וכו' הוא סברת המרדכי ופליג אסברת ראב"ה (סי' תשנה) דמתיר מטעם דאפשר לפייסניהו דלפי אותו הטעם בקדירה אחרת נמי שרי ואי באותה קדירה בכל גווני שרי והא דאסור לאזמוני מטעמא דאתי להרבות בשביליהו לא באותה קדירה מיירי כמו שאמרו (ביצה יז א) ממלאה אשה וכו' אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת והוא הדין בתנור אלא חיישינן שירבה אחרת וכן הוא דעת הרי"ן והרא"ש בפרק ב' דביצה: ובארחות חיים (הל' יום טוב אות יא) אוסר להרבות בשביל גוי אפילו בקדירה אחת וכתב ב"י ואין כן דעת הפוסקים ומה שכתב ואין כן דעת הפוסקים הם הרא"ש והרי"ן אבל התוספות (כא. ד"ה עיסה) כתבו בהדיא כדברי ארחות חיים לצורך גוי אסור אפילו באותה קדירה. אלא דברי המרדכי אין ליישב בכך דהא מטעם אפשר לפייסניהו בכל ענין שרי וכמו שאכתוב למטה (אות ג):

8. בית יוסף אורח חיים סימן תקיב

וכתב עוד (שם ע"ג) עיסת גוי או שפחה שמזונותם עליו כל זמן שישראל אוכל מפתן או מתבשילן נאפית ביום טוב אבל אין ראוי לייחד להן פת או מנה לבדם. וכן ראוי להזהיר לאלו שאופין פתן בתנורי הגוים ונותנין שכון פת או ככר שלא ייחדו לו אותו ככר עד אחר אפייה כדי שלא יהיה טורח האפייה ועשיית הככר וטלטולו ידוע ומפורסם שהוא בשביל הגוי אך אחר האפייה נותנין לו בשכרו איזה שירצה לפי שכל ככר ראוי לישראל והוי כמו שמזונותיהן עליו אחר אשר לא יאפה לו הפת אם לא יתן לו חלקו ע"כ ואף על פי שיש לדקדק בדבריו טוב לחוש ולהזהר: כתוב בהגהות מימון בפרק א' (אות ח) לשלוח לגוי על ידי גוי ביום טוב כתב באור זרוע (ח"א סי' תשעו) דשרי פירוש שאף על פי שאסור לעשות ביום טוב שום מלאכה לצורך גוי מכל מקום לשלוח לגוי על ידי גוי שרי:

9. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקיב סעיף א

אין מבשלים לצורך כותים ביום טוב, לפיכך אסור להזמינו שמא ירבה בשבילו; ודוקא להזמינו, הגה: לביתו, אבל לשלוח לו לביתו ע"י כותי, שרי, אבל עבדו ושפחתו, וכן שליח שנשתלח לו, וכן כותי שבא מאליו, מותר להאכילו עמו ולא חיישינן שמא ירבה בשבילו. הגה: ומותר להרבות בשביל עבדו ושפחתו באותה קדירה שמבשל בה לעצמו, אבל לשאר כותים, בכל ענין אסור. וישראל האופה בתנור של כותי וצריך לתת לו פת אחד, לא ייחד לכותי אחד קודם אפייה, דאז אופה של כותי, אלא יאפה סתם ויתן לו אח"כ אחד.

10. ביאור הלכה סימן תקיב סעיף א

הנה בסימן תקי"ח כתבנו דאף לענין אפיה ובישול ג"כ אמרינן מתוך שהותרה לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך אכן בעינן שיהיה צורך היום קצת ולצורך עו"ג לא מקרי כלל צורך היום וכדמוכח מתוס' כתובות דף ז' ויש בזה איסור תורה ואף לשיטת הסוברים שם בב"י דמה"ת מותר אף שלא לצורך כלל עכ"פ מדרבנן אסור כמו שמוכח במסקנת ב"י שם ועוד נוכל לומר דלצורך עו"ג כיון שגילתה התורה לכם ולא לעו"ג גרע טפי ולכו"ע יש בזה איסור דאורייתא ... דאמרינן אהדריה לאיסורא קמא מדכתב שם דאינו לוקה מטעם הואיל ומשמע היכי דליכא טעם זה כגון שבישל סמוך לחשיכה או טריפה...

11. מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקיב סעיף א (מ"ב דוחה, לב אריה מעלה כסברא)

אחר שתיקן כל צרכי סעודה סמוך לסעודה מותר להזמינו (תניא) ונ"ל דוקא שלא היה דעתו עליו קודם סעודה כגון שהעכו"ם בא אליו סמוך לסעודה:

12. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקיב סעיף א

(ב) ..ולצורך קראי"ם בתשובת ר' בצלאל ס"י ס"ג אוסר ויש מתירין דטועים הם ומנהג אבותיהם בידיהם. ומומר לעבודת כוכבים או לחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם:

(ג) להזמינו - ואינו מועיל מה שכבר הכינו כל צרכי סעודה דיש לחוש שמא יבשל עוד בקדרה אחרת בשבילו אחרי שמזמינו ורוצה לכבדו: (ו) אבל לשלוח לו לביתו וכו' - עיין במאמר מרדכי ועוד כמה אחרונים שהסכימו דדוקא אם שולח לו ממה שהכין לעצמו אבל אם הרבה בשבילו אפילו באותה קדרה שבישל ג"כ לעצמו אסור דכיון שמרבה בשבילו חיישינן שיבוא לבשל עבורו בקדרה אחרת ומזה תראה דמה שנהגין רבים לשלוח ביום טוב דורון לנכרי שרוצה לכבדו ומוסיפין בשבילו שלא כדין הם... ויש מאחרונים שמקילין כשמבשל ביחד גם לצורך עצמו ובמקום איבה או הפסד ממון אפשר שיש לסמוך ע"ז:

(י) שבא מאליו וכו' - אף אם הוא אדם חשוב כיון שלא הזמינו לבוא ודוקא שבא אחר שכבר הכין סעודתו ויש חולקין דאכתי אם הוא אדם חשוב וראוי לכבוד חוששין שמא ירבה בשבילו אלא צריך שיאמר לו הישראל קודם שמאכילו אם יספיק לך במה שהכינו לעצמנו בא ואכול והט"ז מכריע להלכה דאם בא מאליו והישראל נותן לו לאכול בלי הזמנה והפצרה שיאכל אצלו מותר דבזה אין חשש שמא ירבה אבל אם מפציר בו שיאכל אצלו אף על פי שבא מאליו מ"מ כיון שחביב לו שיאכל אצלו חיישינן שמא יבשל לו קדרה אחרת עוד דמה לי שמזמינו דרך שליחות לביתו או שמזמינו אחר שבא אליו:

(יא) ומותר להרבות - הנה המחבר כלל דין עבדו ושפחתו הכנענים ועכו"ם שבא מאליו בחדא מחתא ובא הרמ"א לפרש שיש חילוק ביניהם דבעבדו ושפחתו אפילו אם מרבה בקדירתו לכתחלה בשבילם שרי כיון דחד טרחא הוא ולא חיישינן בדידהו שמא יבשל קדירה אחרת בשבילם [אך צריך לזהר שלא יאמר בפירוש שמבשל בשבילם] אבל בעכו"ם הבא מאליו שהוא מכובד אצלו דוקא כשנותנו ממה שהכין עבור עצמו אבל להרבות בשבילו אפילו בקדירה אחת אסור דחיישינן שמא יבשל עבורו לבד עוד בקדירה אחרת:

(יב) באותה קדרה - ודוקא בב"א דחד טרחא הוא אבל להוסיף אח"כ בשר בשבילם אסור אלא א"כ יש לו מאכלים אחרים שיוכל לפייסם במ ונמצא שכל הבשר היה ראוי בשביל ישראל ואז מותר ליתן להם לאכול מזה. ולענין פת מסקי האחרונים דכיון שיש על כל ככר וככר טרחא בפ"ע ע"כ אין להתיר אפילו אופה בתנור אחד א"כ יוכל לפייס בדברים אחרים ונמצא שכל הפת ראוי בשביל ישראל ואז מותר ליתן גם להם לאכול ממנו ולפי המבואר לעיל בסימן תקי"ז ס"י כל היתר הפת אינו כ"א בתנורים שלהם...

13. שו"ת צפץ אליעזר חלק ח סימן יז (כן הוא בשלחן שלמה)

אבל בכאן לענין דינא דא ביום טוב י"ל זיל בתר טעמא, והואיל וטעם האיסור בעכו"ם בזה הוא משום שמא ירבה בשבילו דברים האסורים דליכא הואיל, אם כן לגבי ישראל מומר לחלל שבת בפרהסיא הרי ליכא גזירה זאת לשמא ירבה כזה כל עיקר, דהרי מוזהרים אנו שלא להאכילו דברים האסורים, ודוק כי הוא מסתבר... (ג) ועוד עולה בדעתי דיש לומר בכלל דגם המשנה ברורה לא כתב להשוות בזה מומר לחלל שבת בפרהסיא לעכו"ם, כי אם בנוגע לרישא דדברי השו"ע, שבשם כתוב עיקר הדין של אין מבשלים לצורך כותים ביום טוב, דעל זה באמת מוסבים דברי המ"ב בזה בדבריו שבסק"ב, אבל על הסיפא שבדברי השו"ע ששם כתוב ההלכה הנוספת שיצאה לנו מזאת ההלכה, והוא, שלפיכך אסור להזמינו שמא ירבה בשבילו, בזה יש לומר דיסבור גם המ"ב בעצמו שלא כלול בכלל זה של איסור הזמנה גם ישראל מומר לעכו"ם או לחלל שבת בפרהסיא... מכל האמור נלפענ"ד דיש מקום להתיר לבעל מלון לאכסן אצלו ביום טוב לאכילה ושתייה יהודי מחלל שבת, אך יזהר שלא יבשל ביום טוב בקדרה מיוחדת עבור בר נש זה בלבד.

14. מנחת יצחק ב: קיח - יש מקום להקל כשנכרי מבשל.

15. גרים:

- שבט הקהתי ה: קנח - אפשר להקל, כי לא נותנים לו דברים אסורים
- משנת הגר - לפי ספר חסידים אסור לתת לו דברים אסורים. יש סברא להחמיר מדין לא פלוג, אבל לדינא נראה להקל.
- ר' אלישיב - מקנה האוכל לו. ר' ניסים קרליץ חולק - עדיין רוצים לכבדו.
- ר' מלמד - צריך להסביר לו את ההלכה, כדי שלא יבא לעבור
- ר' שלמה זלמן - אבל רק אדם אחד, ולא משפחה
- ר' שלמה זלמן - הכי גרוע זה מי שמחזיק עצמו כיהודי

16. פניני הלכה הזמנת גוי לצורך ציבורי

יש לעיין אם יש היתר להזמין מלכתחילה גוי נכבד לליל הסדר וכיוצא בזה כדי להועיל לציבור. עיין בשלחן שלמה תקיב, הערה ח, שמספר שכך נהגו להזמין קונסולים, והתירו מפני הצורך הגדול שבו. לענ"ד נראה שיהיה אפשר להתיר זאת בשעת הדחק רק אם יקבעו לעצמם שיגמרו לבשל את כל המאכלים לפני יו"ט, בדיוק כפי שנוהגים בשבת, ובוזה יתמעט החשש שמא יבשלו עבורו. עוד אפשר לצרף, שלדעת רוב הראשונים, אין איסור תורה אם יבשל אוכל כשר עבור הגוי, והואיל ואולי יבואו אורחים. וכאן כאשר כל המטרה של הגוי הצטרף אל סעודת היהודים כמנהגם, אין חשש שיבשל להם מאכלי איסור, ואולי גם אין גזירה. ואם נקבל סברה זו, אזי יהיה מותר להקל בזה גם שלא בשעת הדחק, כאשר מגמת ההזמנה לחוות את החג היהודי על כל הלכותיו. לפי סברה זו אפשר להקל גם כלפי הרוצים להתגייר, או שהצטרפו לפרפרמים ורוצים לקרבת לגיור כהלכה.